

УДК 347.121.2, 341.231.14, 341.3

Тітко Е. В.*Голова ГО «Український осередок з прав людини
та розвитку освітніх новацій»,**кандидат юридичних наук***Балагур В. В.***студентка групи МПм-21**(Київський університету права
Національної академії наук України)*

РОЗУМІННЯ ПИТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ВІЙСЬКОВИХ СИЛ: ОСОБИСТЕ ПРАВО ТА ПРОФЕСІЙНА НЕОБХІДНІСТЬ

У сучасному світі інформація виступає певною «силою», яка є основою повноцінного людського буття. Отримання достовірної інформації є важливим не тільки для розвитку особистості, але й для безпечного життя: зокрема доступ до інформації щодо стану навколишнього середовища, криміногенної ситуації, можливих небезпек тощо. Загалом це означає, що життя людини неможливе без отримання, передач, обміну інформації, що зумовлює необхідність забезпечення права кожної людини на інформацію, де складовими цього права виступає право на отримання, зберігання та поширення інформації, що в першу чергу реалізовується через право на свободу вираження поглядів.

Вивченням питання права на інформацію та свободи вираження поглядів займалися такі українські науковці як: І. В. Арістова,

© Тітко Е. В., Балагур В. В., 2018

© Національний університет «Острозька академія», 2018

-
- Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevpn.pdf>.

О. А. Баранов, В. М. Брижко, В. Д. Гавловський, М. С. Демкова, І. Б. Жилияєв, В. М. Желіховський, М. З. Згуровський, Р. А. Калюжний, Л. П. Коваленко, М. О. Кондратюк, О. В. Кохановська, В. А. Ліпкан, А. С. Мартюк, Ю. Є. Максименко, М. К. Родіонов, А. О. Руднева, В. В. Середюк, Т. М. Слінько, Е. В. Тітко, М. Я. Швець, Е. Н. Яковець, та інші, а також іноземні науковці, зокрема А. П. Агапов, І. Л. Бачило, А. В. Бедрицький, М. А. Борисов, А. Б. Венгерова, П. ван Дейк, В. А. Копилов, П. Г. Лорен, О. А. Роман, Г. ван Хооф, Дж. Шестак та інші. Право на інформацію під час збройних конфліктів є об'єктом дослідження у наукових працях наступних українських науковців: А. Б, Блага, Т. Г. Бондаренко, О. Ф. Кирилюк, О. А. Мартиненко, Б. С. Мойса, Н. С. Мороз, Р. В. Шутов, а також іноземних дослідників, зокрема Р. Брігеті, К. Дьорманн, Г. Г. Еспіел, Т. Мерон, Дж. Мінц, Дж. А. Тірпак, Т. Хьюз та інші.

Відповідно до положень ст. 19 Загальної декларації прав людини 1948 р. (далі – ЗДПЛ) кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів [23]. Схожі положення відображені у ст. 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р., де вказано, що кожна людина має право на вільне вираження свого погляду; це право включає свободу шукати, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір [15].

Разом з тим, відповідне право закріплено у базовому акті Ради Європи – Європейській конвенції з прав людини 1950 р. (далі – ЄКПЛ). Відповідно до

▪ Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

положень п. 1 ст. 10 ЄКПЛ, кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів [13].

Взаємозв'язність свободи вираження поглядів та інформації підтверджується фактом ухвалення в межах ООН ряду резолюцій, які відображають дану сутність. Так, наприклад, у рамках Міжнародної конференції з питань свободи інформації у 1946 р. Генеральною Асамблеєю ООН було схвалено Резолюцію A/RES/59 (I), у якій зазначено, що свобода інформації є основою, до якої належить право на всезагальний та безперешкодний збір, передачу та публікування відомостей, що необхідно для сприяння у досягненні миру та світового прогресу, оскільки взаєморозуміння та співпраця неможливі без позитивної суспільної думки, яка, на наш погляд, безпосередньо залежить від права на свободу вираження поглядів [20]. Резолюція 45/76А ГА ООН 1990 р. вказує, що свобода інформації – це поширення інформації та інформування про свої наміри, ознайомлення із культурними та етнічними цінностями, забезпечення різноманітних джерел інформації та вільний доступ до неї, що й формує новий міжнародний порядок у сфері інформації та комунікації [19]. Після схвалення цієї резолюції прийнято низку декларацій щодо ролі свободи вираження поглядів у різних регіонах країн, що розвиваються, у забезпеченні розвитку і плюралізму засобів масової інформації. Зокрема, у 1991 р. було прийнято Віндхукську декларацію про розвиток незалежної та плюралістичної африканської преси; у 1992 р. – Алма-Атинську декларацію про сприяння розвитку незалежних та плюралістичних засобів масової інформації в Азії; у 1994 р. – Сант'язьку декларацію про розвиток засобів масової інформації та демократії в Латинській Америці та Карибському басейні; у 1996 р. – Декларацію про

-
- Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

сприяння незалежним та плюралістичним арабським засобам інформації [9; 8; 10; 11].

Таким чином, стає зрозумілим її вагомість та значущість у буденному житті, що автоматично вказує на подвійність цієї сили у військовій сфері у цілому. Саме тому доречним стає питання розуміння інформації у двох площинах: 1) через особисте право військовослужбовця, що має свою відповідну специфіку в умовах реалізації права на інформація як, в першу чергу, пересічної людини і звертаючи увагу на її професійний статус та 2) в умовах професійної необхідності військової діяльності, що має пріоритетну роль для швидкого, із мінімізацією втрат, виконання відповідної місії.

Так, відповідно до чинного законодавства України, реалізація даного права військовослужбовцями відбувається на рівні із всіма громадянами. Так, Конституція України 1996 р. ст. 34 проголошує: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір». Крім того, у ст. 50 Конституції закріплено, що кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена [1]. Тобто держава на конституційному рівні гарантує право вільного доступу до інформації.

Також, Законом України «Про інформацію» 1992 р. чітко передбачена реалізація даного права для кожного без виключення, однак реалізація даного права може мати певні обмеження, що прямо передбачено (в контексті військовослужбовців) Законом України «Про Збройні сили України» 1991 р., а саме: військовослужбовці, резервісти на час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві та працівники Збройних Сил України можуть

▪ Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

бути обмежені у певних свободах та праві на збирання, використання і поширення інформації відповідно до закону, що знову вказує на двоякість даного права по відношенню до військових [2].

Також слід вказати, що у ст. 29 ЗДПЛ закріплено загальний принцип обмеження прав і зазначено, що будь-які обмеження мають бути встановлені законом з метою належного визнання та поваги до прав і свобод інших, і відповідно, до справедливих норм моралі, громадського порядку та загального добробуту всього демократичного суспільства [23]. А вже положення **п. 2 ст. 10 ЄКПЛ чітко вказує на критерії та підстави введення в дію такого обмеження, де ними виступають «законність» та «необхідність у демократичному суспільстві», а підставами: національна безпека, територіальна цілісність або громадська безпека, запобігання заворушенням чи злочинам, охорона здоров'я чи моралі, захист репутації чи прав інших осіб, запобігання розголошення конфіденційної інформації або підтримання авторитету і безсторонності суду [13]. Таким чином, згадане обмеження покликане встановити відповідний баланс між інтересами особи та інтересами демократичного суспільства. Слід відмітити, що з одного боку, військовослужбовці є пересічними людьми, що зумовлює надання їм усього комплексу прав людини, а з іншого боку, необхідно враховувати специфіку їх професійної діяльності, тобто військову службу, яка часто зумовлює необхідність обмеження свободи поширення інформації та свободи вираження поглядів, враховуючи поширення відповідної інформації військовослужбовцями, що може завдати відповідної шкоди інтересам національної, громадської безпеки та територіальної цілісності.**

У контексті цього питання слід розглянути певну практику Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), а саме «Енгел та інші проти Нідерландів» 1976 р., «Хорхерр проти Австрії» 1993 р., «Реквенія проти

▪ Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

Угорщини» 1999 р., «Паско проти Росії» 2009 р. та інші [12; 7; 18; 17]. Однак яскравим прикладом розуміння питання щодо тематики дослідження на нашу думку є справа «Хаджіанастасіу проти Греції» 1992 р. Заявник у справі – офіцер, капітан Військово-повітряних сил Греції, котрий на той час був авіаційним інженером, відповідав за проектування і виробництво ракет. Інформація про це мала характер військової таємниці. Хаджіанастасіу передав секретну інформацію приватній компанії «ELFON» за певну грошову винагороду. Військово-польовий суд Афін визнав його винним у скоєнні злочину і застосував до нього міру покарання у вигляді позбавлення волі строком на два роки і шість місяців. Апеляційна інстанція підтримала рішення, дещо скоротивши термін покарання – до п'яти місяців позбавлення волі. Так, заявника було засуджено відповідно до ст. 96 Військового кримінального кодексу Греції: «Будь-який військовослужбовець або будь-яка особа, найнята збройними силами, здійснивши без згоди військової влади оприлюднення будь-якими засобами будь-кому інформацію або оцінку з приводу стану справ в армії, мають бути засуджені до тюремного ув'язнення, що не перевищує шести місяців»; а також ст. 97: «Будь-який військовослужбовець або будь-яка особа, найнята збройними силами, яка незаконно та навмисно надає або повідомляє зміст секретної інформації, що має важливий військовий характер, засуджується до тюремного ув'язнення» та ст. 98: «Секретна інформація військової важливості – це вся інформація з приводу Греції або її союзників, яка має відношення до держави (Греції)». Отже, заявник був засуджений з метою захисту національної та громадської безпеки і збереження територіальної цілісності держави. Не погодившись із вироком і вжитими до нього заходами, офіцер звернувся до ЄСПЛ, посилаючись на порушення п. 1 ст. 10 ЄКПЛ – порушення права на свободу вираження поглядів. ЄСПЛ вказав, що свобода вираження поглядів дійсно гарантується п. 1 ст. 10 ЄКПЛ і

- Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

поширюється не лише на цивільних, а й на військовослужбовців, однак ухвалені рішення не вийшли за межі п. 2 ст. 10 щодо правомірного обмеження свободи вираження поглядів. ЄСПЛ довів, що обмеження було передбачене законом, а саме ст. 96–98 Військового кримінального кодексу Греції. Суд особливо наголосив, що обмеження стосується, по-перше, розголошення інформації військово-дослідного проекту, класифікованого як секретний, по-друге, порушення інтересів держави стосовно цієї зброї і відповідних технічних знань, що можуть вказати на ступінь розвитку технології та її виробництва, отже, розголос цієї інформації може суттєво зашкодити національній безпеці. ЄСПЛ встановив, що «обмеження мало законну мету і було необхідним у демократичному суспільстві для захисту національної безпеки» [14].

Необхідно також зауважити, що уряд Греції не раз наголошував на тому, що розкриття цієї інформації може заподіяти шкоду національній безпеці країни. Необхідно взяти до уваги статус офіцера, важливими елементами якого є «обов'язковість» і «відповідальність», що покладаються на кожного військовослужбовця. Хаджіанастасіу мав неухильно дотримуватися своїх функціональних обов'язків, одним з яких є нерозголошення військової таємниці. Одночасно ЄСПЛ вказав на те, що засекречення державою всієї інформації щодо сфери національної безпеки також є ознакою порушення права на свободу вираження поглядів. Дійсно, є певні відомості, що можуть і повинні бути засекречені, особливо якщо є вагомі підстави вважати, що їх розголошення може призвести до загрози національній безпеці. Більше того, статус інформації як секретної повинен мати обмежений характер щодо часу її збереження.

Досліджуючи обставини справи, ЄСПЛ також зауважив, що засекречення чи розсекречення інформації, яка стосується національної безпеки, треба

-
- Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

здійснювати обережно, зважаючи на зацікавленість спільноти в отриманні такої інформації, оскільки питання національної безпеки стосуються всіх і кожного. Таким чином, у коментованій справі, ЄСПЛ постановив, що «порушення п. 2 ст. 10 не сталося»; правомірне обмеження свободи вираження поглядів Хаджіанастасіу було необхідним, і військові суди не переступили межі дискреції, що надається національній владі з питань державної безпеки [14].

На нашу думку, обставини цієї справи свідчать про те, що не варто ототожнювати свободу вираження власних поглядів (свободу слова, свободу інформації) з поширенням інформації під час виконання функціональних обов'язків, особливо коли йдеться про інформацію, яка має секретний характер, за розголошення якої особи притягаються до юридичної відповідальності. Будь-які дії, які можуть завдати шкоди національній, громадській безпеці і територіальній цілісності, підлягають правомірному обмеженню відповідно до кримінального законодавства. Щоправда, оприлюднення секретної інформації можливе, але залежить від часових особливостей, а саме, давності таких відомостей, розголошення яких матиме інформативний характер, не створюючи загрози безпеці країни.

Загалом, запобігання розголошенню конфіденційної інформації відіграє важливу роль у дотриманні інтересів громадян, спільнот, суспільного ладу. Конфіденційна інформація (яка охоплює і конфіденційну, і секретну інформацію) – це секретні відомості, які можуть бути використані іншими особами, через що може бути заподіяна шкода, а іноді – спричинено масштабні та руйнівні наслідки. Така інформація – структурний елемент військової таємниці, котра являє собою різновид державної таємниці, що охоплює відомості у сфері оборони [5, с. 103], розголошення якої є неприпустимим. Тобто, на розголошення будь-якої секретної інформації, що

▪ Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

може призвести до порушення безпеки країни, суспільства, має бути накладене правомірне обмеження.

Таким чином, насправді слід спробувати поставити питання про встановлення тієї межі поширення власної інформації (на думку самої особи), наприклад військового і можливості того, що дана інформація матиме характер, який зможе завдати шкоди, наприклад, національній безпеці. Проблематика полягає у тому, що саме встановлення тієї межі зводиться фактично до нуля в першу чергу в умовах специфіки самої психології людини.

Іншим показовим прикладом є рішення ЄСПЛ у справі «Соарес проти Португалії» 2016 р. На нашу думку, увагу необхідно звернути саме на цю справу, з урахуванням того факту, що її розгляд відбувся відносно нещодавно, а тому рішення ЄСПЛ у даному випадку є одним із останніх у контексті обмеження права на поширення інформації військовослужбовцем. Відповідно до обставин справи, заявник був головним капралом у Національній республіканській гвардії. У 2009 р. заявник надіслав листа до Генеральної інспекції внутрішньої адміністрації на тему «Підозри у зловживанні грошима», в якій він послався на можливе нераціональне використання грошей командуючим М.С., наголосивши у кінці листа на своїх побоюваннях репресій, які можуть бути застосовані до нього командування.

Генеральна інспекція внутрішньої адміністрації направила електронне повідомлення Генеральному командуванню Національної республіканської гвардії та прокуратурі на розслідування, однак у 2010 р. справа була закрита, адже прокуратура не виявила жодних доказів кримінального правопорушення. В свою чергу, 22 квітня 2010 р. командувач М.С. подав кримінальну скаргу до прокуратури, звинувативши заявника у клепахі та стверджуючи, що електронна пошта заявника розповсюдила шкідливі заяви про нього. Прокурор звинуватив заявника у справі щодо клепахи на тій підставі, що заяви,

▪ Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

викладені в його електронному листі, піддавали сумніву чесність, честь та професійну репутацію командира М. С. Суд визнав заявника винним, зазначивши: «Оскільки існування такого слуху не було доведено жодним чином, суд повністю переконаний, що намір підсудного полягав у намаганні підірвати честь командира. Заперечення, викладене у скарзі відповідача за своїм змістом, ставить під сумнів чесність, честь і професійну репутацію постраждалої сторони як командира територіального посту Національної республіканської гвардії». Заявник подавав заяву щодо оскарження такого рішення, однак суді вищої інстанції не виявили підстав щодо винесення іншого висновку стосовно провини заявника. Таким чином, заявник скаржить на порушення його права на свободу вираження поглядів, передбаченого у ст. 10 ЄКПЛ.

Виходячи із обставин справи, ЄСПЛ вкотре наголошував, що свобода вираження поглядів є однією з основ демократичного суспільства та однією з основних умов прогресу та самореалізації кожної людини. Проте, ця свобода підлягає виняткам, які мають бути побудовані суворо, а необхідність будь-яких обмежень має бути встановлена переконливо. ЄСПЛ також повторює, що захист ст. 10 ЄКПЛ поширюється на робоче місце загалом, та на державну службу зокрема. Також суд наголосив на тому, що згідно з практикою Суду, право на інформування працівником щодо незаконної поведінки чи правопорушення на робочому місці до органів контролю має охоронятись законом. Однак у той же час ЄСПЛ наголосив, що така скарга, перш за все, повинна бути донесена спочатку до роботодавця, а тільки потім, якщо це не принесло жодних результатів, оголошена громадськості. Проаналізувавши усі факти справи ЄСПЛ погодився з позицією уряду, що твердження заявника можуть стосуватися важливого питання громадського інтересу та вважає, що у цій справі твердження заявника є фактом. Для державного службовця, який

-
- Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

працює у військовій структурі, звинувачення в тому, що він нерационально використовував державні гроші, є особливо серйозним та здатним вплинути на його репутацію та, ще більшою мірою, на Національну республіканську гвардію. Таким чином, навіть якщо заявник мав намір провести розслідування, він повинен мати фактичні підстави відповідно до яких він міг висувати свої твердження. Проте, він вказував що відповідні порушення базувались лише на чутках і не мав ніяких доказів для їх обґрунтування. Отже, ЄСПЛ прийшов до висновку, що рішення національних судів про те, що він не діяв «добросовісно» є доречним.

Таким чином, Суд встановив, що у зазначеному випадку не можна стверджувати про порушення державою ст. 10 ЄКПЛ, адже обмеження свободи вираження заявника було обумовлене необхідністю підтримання громадського порядку та дотримання репутації начальника [21].

Отже, з урахування вищевикладеного видно, що встановлення відповідного обмеження на поширення «власної» інформації військовими, яка в тій чи в іншій мірі буде стосуватися питання їх професійної діяльності стає необхідною, однак тільки у випадках, коли такі дані є виправданими так як таке поширення може загрожувати національній безпеці держави, територіальній цілісності та підривати авторитет відповідних державних осіб чи органу в цілому.

В контексті даної тематики необхідно звернути увагу на такий новий феномен ХХІ ст. як цивільно-військове співробітництво (далі – СІМІС), який відіграє певну роль у зборі, обробці та наданні відповідної інформації, яка є необхідною для мінімізації витрат і втрат в умовах проведення операції. Згідно з Strategic Concept 2010 важливими є ключові завдання, які ставить перед собою НАТО для забезпечення безпеки. Так, відповідно положеннями п. 25 даного документу передбачені заходи для ефективного здійснення всього

▪ Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

спектру заходів з врегулювання кризових ситуацій, зокрема одним із них є розширення обміну розвідувальною інформацією всередині НАТО, щоб краще прогнозувати виникнення криз і оптимальні засоби їх запобігання [22].

Так, відповідно до Доктрини НАТО СІМІС АJP-3.4.9 2013 р. до третього елементу функції СІМІС належить підтримка сили, в контексті якого АJP-3.4.9 визначає, що командири на місцях, які залежать від обставин, вимагають значної підтримки в рамках своєї зони відповідальності, а також координації зусиль по мінімізації руйнування військової операції. З цієї причини СІМІС відіграє активну роль, сприяючи плануванню та участі в операціях. Він включає в себе наступне: надання інформації про громадянську ситуацію; надання оцінки ситуації з громадянськими учасниками; оцінку громадянської ситуації; визначення ключових показників і чутливих факторів, які мають вирішальний вплив на поведінку, а також вплив військової ситуації на громадянське середовище [16].

Необхідно також звернути увагу на ТТР від 2004 р. та ТТР 1 від 2011 р. (англ. СІМІС Tactics, Techniques and Procedures), зокрема у ТТР відзначено ряд ключових принципів зв'язку СІМІС. Одним із принципів виступає принцип, який ґрунтується на двосторонньому потоці інформації, так як співробітник, який займається збором інформації серед цивільного населення, повинен не тільки дізнаватися необхідні дані, а й доносити цивільному населенню інформацію про відповідні сфери їхніх інтересів. Логічним продовженням документа ТТР стало прийняття ТТР 1 від 2011 р. Згідно з положеннями глави першої ТТР 1, визначено, що для того, щоб командувач мав можливість приймати точні рішення, йому необхідна повна картина навколишнього середовища / обстановки, в якій він / місія діє. Саме тому, на підставі нових вимог до процесу планування, підрозділ / співробітники СІМІС на всіх рівнях роблять свій внесок щодо надання оцінки громадянської обстановки /

-
- Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

середовища, проведеного силами СІМІС. Як уже було відзначено, така діяльність здійснюється на всіх рівнях, використовуючи «спеціальний інтерес оцінки СІМІС» (англ. СІМІС Special Interest Assessments, СІМІС SIA), надану СІМІСом, і доповіді / звіти СІМІСа (англ. СІМІС Reports) в якості основи для розробки або оновлення інформації. У документі також виділені основні характеристики для будь-якої оцінки або звітності СІМІС. Однією з них є їх точність. Незаперечний факт, що достовірність і корисність будь-якої оцінки або звітності будуть залежати від її точності. Якщо точність інформації або джерело цієї інформації сумнівні, то це повинно бути вказано в звіті. Слід пам'ятати, що неточна інформація може бути більш небезпечною, ніж її відсутність. Наступним вирішальним елементом виступає послідовність. Важливо, щоб військові сили НАТО застосовували послідовний підхід до процесу оцінки і звітності СІМІС у всіх рівнях. Відсутність узгодженості буде перешкоджати виявленню ключових прогалин і можливих проблем. Наступною характеристикою виступає своєчасність, адже для того, щоб оцінка і звітність були корисні, їх необхідно своєчасно надавати і синхронізувати з процесом планування. Якщо час обмежений, може виникнути необхідність встановити пріоритетність інформації і зосередитися на ключових факторах / аспектах. Крім того, інформація повинна бути відповідною, тобто необхідно докласти всіх зусиль для визначення того, які фактори і яка інформація має більш суттєве значення. Якщо це не впливає на місію, воно не повинно включатися в оцінку. Це важливо, в першу чергу, для ефективного розподілу відповідних ресурсів. У той час як громадянське фокусування цих оцінок може відрізнитися від військової спрямованості, воно, тим не менш, може здійснити великий внесок в процес військової оцінки. В якості альтернативи також може бути корисно, щоб військові сили ділилися інформацією, що становить взаємний інтерес, з відповідними цивільними особами. Якщо такий процес

-
- Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

буде проводитися на належному рівні, він буде допомагати у визначенні пріоритетів збору інформації, уникати дублювання зусиль, максимально та раціонально використовувати всі наявні ресурси, а також покращувати цивільно-військове співробітництво [6].

Таким чином, СІМІС має здійснювати забезпечення обміном функціональної інформації на всіх рівнях командування, на всіх етапах проведення операції для полегшення обміну і синхронізації різноманітної інформації.

Саме система звітності та відстеження СІМІС (англ. СІМІС Reporting and Tracking System, CRTS) використовує колірні коди в формі «Системи світлофорного освітлення / світлофора» для забезпечення чітко видимої і легкої оцінки по областях оперативної діяльності. Тобто зелений колір означає відсутність проблем, жовтий – незначні або зростаючі проблеми, а червоний – суттєві проблеми [4].

Тобто у цьому контексті «цивільно-військове співробітництво» потрібно розуміти, як військовий термін, який характеризує відносини взаємодії, співпраці та координації, взаємної підтримки, спільного планування і постійного обміну інформацією на всіх рівнях між військовими, цивільними інститутами / організаціями, установами, які необхідні для досягнення ефективного реагування і виконання поставлених завдань, в тому числі і для надання допомоги цивільному населенню. Виходячи із цього слід відзначити, що однією із цілей діяльності СІМІС є повне інформування військового керівництва.

Важливість та вагомість ролі інформації у професійному спрямуванні підтверджується також і положеннями чинного законодавства України, де відповідно до Конституції України ст. 17 передбачений захист суверенітету і територіальної цілісності України та нарівні із забезпеченням економічної й

▪ Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://j.ou.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

інформаційної безпеки, що і є найважливішими функціями держави. Разом з тим, положеннями ст. 32 передбачено не допускання збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини [1]. А в свою чергу відповідно до ст. 28 Закону України «Про інформацію» 1992 р. чітко передбачено, що інформація не може бути використана для закликів до повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності України, пропаганди війни, насильства, жорстокості, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, вчинення терористичних актів, посягання на права і свободи людини [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що право на інформацію є невід'ємним правом кожної особи і включає у себе право на отримання, зберігання, обробку та передачу інформації, яка носить вирішальне значення як для суб'єкта отримання інформації так й в умовах проведення своєї професійної діяльності. Особливого значення інформація набуває саме в умовах військових сил, яка має неоднозначний характер в умовах реалізації особистого права так і вирішального значення в умовах проведення відповідних операцій.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про збройні сили України: Закон України від 06.12.1991: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>.
3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.

▪ Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

4. Тітко Е. В. Особливості правового регулювання діяльності СІМІС в Організації Північноатлантичного договору / Е. В. Тітко // Юридичний науковий електронний журнал. – 2017. – № 2: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lsej.org.ua/2_2017/44.pdf.
5. Тітко Е. В. Правомірне обмеження свободи вираження поглядів: досвід Європейського суду з прав людини: монографія / Е. В. Тітко. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. – 168 с.
6. ACO CIMIC Tactics, Techniques and Procedures, 2004: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cpdmz.wp.mil.pl/plik/file/Dokumenty%20onormatywne/NATO%20AM_86-1-1.pdf.
7. Chorherr v. Austria: Judgment, 1993: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"languageisocode":\["ENG"\],"appno":\["13308/87"\],"documentcollectionid2":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-57821"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).
8. Declaration of Alma Ata on Promoting Independent and Pluralistic Asian Media, 1992: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unesco.kz/_files/37_Declaration%20of%20Alma%20Ata.pdf.
9. Declaration of Windhoek is a statement of free press principles as put together by newspaper journalists in Africa, 1991: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/droi/dv/409_windhoek_/409_windhoek_en.pdf.
10. Declaration on the Development of Mass Media and Democracy in Latin America and the Caribbean, 1994: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://media.sipiapa.org/adjuntos/186/documentos/001/791/0001791598.pdf>.
11. Declaration on the Promotion of Independent and Pluralistic Arabic Media, 1996: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://al-bab.com/documents-reference-section/sanaa-declaration-arab-media>.

▪ Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

12. Engel and others v. the Netherlands: Judgment, 1976: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://swarb.co.uk/engel-and-others-v-the-netherlands-1-echr-8-jun-1976/>.
13. European Convention on Human Rights, 1950: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf.
14. Hadjianastassiou v. Greece: Judgment, 1992 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Hadjianastassiou&sessionId=67430&skin=hudoc-en>.
15. International Covenant on Civil and Political Rights, 16.12.1966 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>.
16. NATO Standard AJP-3.4.9 Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation, 2013: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/AJP-3.4.9-EDA-V1-E1.pdf>.
17. Pasko v. Russia: Judgment, 2009 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europeancourt.ru/uploads/ECHR_Pasko_v_Russia_22_10_2009.pdf.
18. *Rekvenyi v Hungary*: Judgment, 1999: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://swarb.co.uk/rekvenyi-v-hungary-echr-20-may-1999/>.
19. Resolution A/RES/45/76, General Assembly, 1990: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r076.htm>.
20. Resolution A/RES/59 (I), General Assembly, 1946: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://undocs.org/en/A/RES/59\(I\)](https://undocs.org/en/A/RES/59(I)).
21. Soares v. Portugal: Judgment, 2016: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-160938"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).
22. Strategic Concept, 2010: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nato.int/cps/ic/natohq/topics_82705.htm

▪ Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

23. Universal Declaration of Human Rights, 1948: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/> 12.

Тітко Е. В.

Балагур В. В.

Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність

У статті дано характеристику права на інформацію і свободу вираження поглядів та особливості їх реалізації військовослужбовцями. Розглянуті випадки правомірного обмеження свободи вираження поглядів військовослужбовцями, підтвердженні практикою ЄСПЛ. Проаналізовано роль інформації у здійсненні військовослужбовцями професійних військових задач та ведення операцій.

Ключові слова: право на свободу вираження поглядів, право на інформацію, правомірне обмеження свободи вираження поглядів, цивільно-військове співробітництво (СІМІС), ЄСПЛ, НАТО.

Титко Э. В.

Балагур В. В.

Понимание вопроса информации для военных сил: личное право и профессиональная необходимость

В статье дана характеристика права на информацию, свободу слова и особенности их реализации военнослужащими. Рассмотрены случаи правомерного ограничения свободы слова военнослужащими, подтвержденные практикой ЕСПЧ. Проанализирована роль информации в осуществлении военнослужащими профессиональных военных задач и ведения операций.

-
- Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevtpn.pdf>.

Ключевые слова: право на свободу вираження поглядів, право на інформацію, правомірне обмеження свободи вираження поглядів, громадянсько-військове співробітництво (CIMIC), ЄСПЧ, НАТО.

Elvira Titko

Viktoria Balahur

Determination information for the military forces: personal rights and professional necessity

The article reveals the general characteristic of the right to information, freedom of expression and the peculiarities of its implementation by soldiers. Consider cases of lawful restriction of the right to freedom of expression by soldiers, confirmed by the practice of the ECHR. The article reveals the role of information in the implementation of military professional tasks and operations.

Key words: right to freedom of expression, right to information, legitimate restriction of freedom of expression, civil-military cooperation (CIMIC), ECtHR, NATO.

-
- Розуміння питання інформації для військових сил: особисте право та професійна необхідність / Е. В. Тітко, В. В. Балагур // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2018. – № 2(18) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18tevpn.pdf>.